

Inuitsamarbejdet og det kommende hjemmestyre

af Finn Lynge

Den langt overvejende del af den grønlandske befolkning har et i det væsentlige positivt forhold til Danmark. Alle ansvarlige grønlandske politikere ønsker at bevare rigsfællesskabet med Danmark. Et meget stort antal grønlændere har familie i Danmark. Størstedelen af de grønlandske administrative og politiske institutioner har deres forbillede i danske modeller.

Der er dem der vil tilføje: ... og det går da meget godt. Hvad skal vi da med sådan noget som ICC?

Selvom det tilsyneladende endnu ikke er alle, der har forstået det, er svaret ligetil: det er fordi man med hjemmestyrebestræbelserne og den stadigt voksende bevidsthed om en grønlandsk identitet har et behov for også at lære noget *andet* at kende end hvad der bare er dansk. En ting er, at man gerne vil bevare det gode forhold sydover, og at man også på en del væsentlige punkter fremover må acceptere en afhængighed af Danmark. Men man vil ikke længere bare svøbes og pakkes ind i alt hvad der er dansk. Man vil også gerne kunne hente kammeratskab og inspiration an-

dre steder fra. I årene fremover vil der blive brug for alle gode ideer om, hvordan et samfund bliver funktionsdygtigt under netop de forhold, denne del af jordkloden byder på. Så hvorfor ikke banke på hos naboerne og se, hvordan de gør det? Det turde være en indlysende god idé.

Når talen bliver om Canada og Alaska, må man jo tilføje, at der her ikke bare er tale om naboer, men om frænder. Dette er for udenforstående ikke i sig selv helt så indlysende som det første, for hvordan kan der være tale om en reel følelse af familieskab mellem spredte småstammer af mennesker, der nok har en fælles oprindelse nogle tusinde år bagude, men som siden har skilt sig ud fra hinanden i en langsom, men konstant folkevandring over enorme strækninger, og som – på ubetydelige undtagelser nær – intet har haft med hinanden at gøre i et uoverskueligt antal generationer?

Dette spørgsmål kan klart besvares ud fra de senere års erfaringer: jo, der eksisterer rent faktisk et familieskab, en fælles ramme af racemæssig, sproglig

Fot.: Mogens S. Koch.

og kulturel karakter, som til trods for de store afstande og de mange århundreders isolation fra hinanden fortsat er til at tage og føle på. Grønlandere kan mødes med folk fra Alaska og *tale* med dem, genkende fangstredskaber, omgangsformer og fælles anliggender. Der kommunikeres med besvær, nogen gange stort besvær, men kommunikation er der – tværs hen over tusinder af kilometer og tusinder af år. Dette er i sig selv en utrolig kendsgerning, som virker meget stærkt på dem der har oplevet det. Grønlanderne er en del af et folkelegeme, der strækker sig den halve klode rundt, ja, helt til det østlige Sibirien, og at grønlanderne i dette oplever en del

af deres identitet, og det endda meget stærkt, derom er der ingen tvivl.

Den folkelige bevidsthedsgørelse, der her er tale om, kan måske bedst forstås ved at drage en parallel til gennembruddet af den skandinaviske folkelighed i midten af forrige århundrede. Med de forbedrede kommunikationsmuligheder, med højnelsen af folkeoplysningen, med den nationale og politiske bevidsthedsgørelse af den studerende ungdom kom trangen, i de tre skandinaviske lande, til at lære hinanden bedre at kende. Og i kølvandet heraf kom da det nordiske kulturelle samarbejde, interessen i at lære hinandens litteratur og kunst at kende, trangen blandt de unge til at

støtte hinanden endog helt ud i politiske og militære konflikter. Der er ingen grund til her at gå i detaljer med det 19. århundredes skandinavisme. Men parallellen til inuitsamarbejdet er iøjnefaldende. Endelig i disse år bliver det muligt for inuit at nå frem til hinanden med andet og mere end ekspeditionsfolkenes transportmidler, og straks opstår interessen i at kommunikere på det sprog, man i store træk har fælles, de endeløse retskrivningsdiskussioner antager nye dimensioner, den studerende ungdom begejstres, grønlænderne begynder at deltage i politiske udspil om hvalfangsten i Beringstrædet, Alaska inupiat blander sig i diskussionen om arbejdsnedlæggelser i Vestgrønland, og den grønlandske folkehøjskole iværksætter udvekslingsprogrammer med inuit i Canada.

Ordet *begejstring* er lige blevet brugt. Det er næppe nogen overdrivelse, når man vil beskrive stemningen på nogle af de mere bredt anlagte møder med andet og mere end bare symbolsk deltagelse fra de forskellige inuitområder. Begejstring har der været over ligesom at møde sin familie igen efter en lang og uoverskuelig adskillelse, og begejstring skal der til, hvor man vil skabe noget nyt. Men efter den ene procents inspiration kommer jo som bekendt de 99 procents transpiration.

Hvis man endnu engang skal sammenligne med det 19. århundredes skandinavisme, så må det straks siges, at arbejdet med at skabe et funktionsdygtigt og meningsfyldt sammenhold mellem inuit fra Alaska, Canada og Grønland vil blive betydeligt vanskeligere, end det har

været at dyrke broderskabsfølelsen i Norden. De geografiske afstande er fortsat enorme, rejser koster meget store summer, befolkningsunderlaget er fåtalligt, folkeoplysningen lav og de politiske konstellationer meget forskellige fra det ene inuitområde til det andet. Det hele bliver slet ikke så nemt.

For det første er der jo selve transportproblemet. Det forlyder i vores grønlandske radioavis, at statsminister Anker Jørgensen under et besøg i Canada sidste efterår har fulgt en af de gode ideer op, som man har hvisket ham i øret under hans rejse i Grønland nogle måneder forinden, idet han har formået premierminister Trudeau til at overtale Air Canada til at afgive landingsrettigheder i Toronto til SAS. Hermed skulle vejen være banet for canadiske flyveselskaber til at opnå lignende rettigheder i Sdr. Strømfjord, og muligheden hermed åben for grønlændere til at komme den direkte vej til Nordcanada med normale rutefly i stedet for at skulle chartre et særfly eller tage den helt urimelige omvej om ad København. Når denne mulighed bliver til en realitet, vil rejser mellem Grønland og de øvrige inuitområder nok være dyre, men ikke uopnåelige.

Imidlertid bliver der jo en anden pris at betale for kommunikationsmuligheder af denne art, og det er den uafvendelige turiststrøm fra Nordamerika ind i Grønland. Det vil jo i væsentlig grad blive denne, der skal betale for en sådan rute. Har vi gjort os de nødvendige tanker om, hvordan de uønskede virkninger af en sådan periodisk tilbagevendende invasion af amerikanske og canadiske

turister kan inddæmmes, og hvordan vi i det hele taget kan få det bedst mulige ud af en sådan ny situation? Vi skulle jo nødig betale en eventuel kontaktmulighed med Nordamerika med en forfladigelse af netop de værdier, vi ønsker at befæste og udbygge.

Med den nemmere forbindelse til det nordamerikanske kontinent vil der også være mange mennesker i Grønland, der vil tage deres ferier i USA eller Canada, som gerne vil på studieophold derovre, som med tiden får noget familie derovre, som i det hele taget knyttes på godt og ondt til disse samfund, der ligger så tæt ved os, men som hidtil har været så utilgængelige. Har vi taget højde for langtidsvirkningerne af en sådan udvikling? Den nordamerikanske civilisation har en voldsomt ekspansiv kraft. Med regelmæssige og hurtige forbindelser til vore naboer mod vest, kan vi da forhindre en langsom amerikanisering af vort lille og svage samfund? Hvis vi ikke kan, er vi da villige til at betale en sådan pris for at få mulighed for at kommunikere med vore stammefrænder?

Disse spørgsmål forekommer mig at være ubesvarede – ja, mig bekendt er de endnu ikke blevet formulerede af inuitsamarbejdets fortalere. Og dog må disse spørgsmål både stilles og besvares. For sikkert er det, at der kan ikke etableres noget inuitsamarbejde, uden at der samtidig bliver åbnet for andre sluser Grønland og Nordamerika imellem.

Hvilken nytte vil et grønlandsk hjemmestyre kunne have af et samarbejde mellem inuit?

Der kan ialtfald peges på tre områder, hvor det må være relevant for inuit

at konsultere hinanden: miljøvern, landclaim- og mineralkoncessionsregler samt uddannelsespolitikken.

Med det voksende pres på jordens ressourcer alle vegne og dermed også i arktis er det helt givet, at der efterhånden vil blive rejst krav om regelsætning omkring udnyttelsen af hver en stump af naturens goder, fra rejer til isbjørne og alt hvad der ligger ind imellem. Det kan kun være i Grønlands interesse i alt, hvad der hedder videnskabelig kortlægning af ressourcerne, fredningsregler og kvotaordninger, at samordne bestræbelserne med den miljøvernspolitik, der gør sig stadigt stærkere gældende i Nordamerika. Ja, man bliver endda tvunget ind i en sådan gensidig konsultation, om ikke af andre grunde så af økonomiske årsager, når f. eks. protesterne mod sælunedrabene i Canada begynder at påvirke de grønlandske fangeres afsætningsmuligheder. Men også inden det kommer så vidt, vil det være klogt løbende at konsultere hinanden indbyrdes om miljøvernsproblematikken i arktis, så man kan være med til at skære kagen rigtigt fra begyndelsen.

Hvad angår det store spil omkring mineralkoncessionsreglerne turde det være indlysende, at inuitgrupperne har noget at tale med hinanden om. Her står man jo alle på den samme side af bordet overfor de multinationale selskaber, og det er efterhånden slet ikke så ringe en erfaring de nordamerikanske inuit har indhøstet i spillet med selskaberne – mon ikke særlig i Alaska? Det forekommer ganske sikkert, at grønlanderne her til hver en tid vil kunne hente

både loyal og kyndig konsultativ bistand.

Hvad endelig uddannelsespolitikken angår, er det næppe forkert at antage, at de nordamerikanske inuit kan have mere at lære blandt grønlænderne end omvendt. Sådan tegner det sig i alt fald i øjeblikket. Imidlertid vil det nok synes rimeligt, om hjemmestyret i årene fremover optager drøftelser med inuit fra Canada og Alaska om særlige arktiske uddannelsesmodeller af mellemteknikertypen – her kan man måske lære noget af hinandens behov og erfaringer. Men alt i alt er dette et område, hvor Grønland vil beholde førerskabet, især da når talen bliver om det samarbejde, der vil kunne etableres på grundskoleniveau, hvis og når det skulle lykkes at etablere et fælles retskrivningssystem for inuitområderne fra Grønland til Alaska. En sådan samarbejdssituation vil klart komme til at virke psykologisk afstivende for det grønlandske hjemmestyre.

Såfremt der skal blive nogle realiteter i alt dette, må inuitsamarbejdet bygge på en så bred folkelig kontakt som muligt gennem lang tid. Det nytter ikke noget bare at arrangere nogle konferencer, afskyde nogle politiske knaldperler og så tro, at bolden er i mål. Det er den langt fra. Et inuitsamarbejde med mening i må være et folkeligt samarbejde, der bygger på en bred og reel interesse i hinandens sprog og levevilkår, mange billigrejser frem og tilbage, mange og

lange studieophold hos hinanden, udvekslinger, venskaber og ægteskaber på tværs af stræder og pasgrænser. Den slags tager tid.

Noget af det mest betænkelige, der kunne ske for inuitsamarbejdet i dets opstart, ville være, om det blev politisk monopoliseret af den ene eller den anden gruppe. Dermed ville hele dette anliggende i alt for mange menneskers øjne blive kompromitteret fra begyndelsen. Der må her være tale om kontakt fra nation til nation, ikke fra parti til parti. Derfor er noget af det mest positive, der er sket på dette felt i den seneste tid, at landsrådsformanden har accepteret en indbydelse fra borgmesteren i North Slope Borough til at komme til Alaska og tale med ham om ICC og dets fremtid. Når landsrådets formand i det sidste år før hjemmestyrets indførelse i forståelse med sit forretningsudvalg tager tid ud af sin kalender til at rejse til Alaska, er det et tegn på, at toppen af Grønlands realpolitikere har opdaget, at der er blevet åbnet et vindue mod vest, og at hvad de ser gennem dette vindue er et nærmere eftersyn værd.

Inuit har genopdaget hinanden i den moderne verden. Først ekspeditionerne i første halvdel af århundredet, derpå de skelsættende møder i København, Vancouver og Barrow, og nu i 1978 realpolitikernes følen hinanden på tænderne.

Jo, snebolden ruller. Den skal nok vokse.